

הוצאת 'העברית', תשס"ב

ציור
למר אלתר קוין ז"ל

אסף הלוי איש ירושלים

הוצאת והכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תשס"ב

דפוס צוקרמן

שירת ירושלם תרס"תרצ"ד.

לאיש הפלאי, איש המדעי,

ר' יצחק הלוי הנקרא אלתר לוין ז"ל
בכנוי הספרותי :

אסף הלוי איש ירושלים

ועם רוחו ג'נתו

ר' אלתר לוין בעל 'אחריות האדם' היה—ואיננו!

אסף הלוי בעל 'מגלת קדם' היה והנהו

נשמתו צרורה בצרור המור. בעולם השירה והזמרה.—

מהלך חייו—הרהיבו העינים. לשמע מותו—תצלנה אזנים.

בעוד שמשו זרחה

בעוד גפנו סרחה

בעוד המלך במסבו, בין משפחתו, בין ידידיו, בין כתביו

בין שיריו, החדשים והישנים, בין מיטב האמנות, אשר

אהב סלה, נפסק פתאם פתיל התכלת, פסיל חייתו.

נשא על כנפי רננים, עוד טרם נמלאו לו השנים,

נפטר ביום י"ד תשרי תרצ"ד.

ליקום—לוין.

אנשים כמותך נחוצים לנו. תקום! תקום לקץ הימין.

תעלה על הדוכן, 'ליום בדוכנם'. תשיר לנו שיריך, שירי ציון.

שירי - ישראל בארץ-ישראל.

בגיל של שתי שנים הובא לירושלם ע"י הוריו הנפכדים. אביו היה אחד מאצילי בני ישראל. הרב ר' משה בנדיט ליון. עסקן צבורי בתלמוד תורה ובסור חולים, בירושלם-אמריקא. עוד בצעירותו הפליא את הוריו ומוריו בכשרונותיו המצוינים. בישיבה קבל לקח מאת הגאון התלמודי ההגיוני רבי חיים יהושע קסובסקי בעל האוצרות הידועים: "אוצר לשון המשנה" "אוצר לשון התוספתא" וכו'. דאג לו לדקדוק, לחשבון, ולהשתלם בשפות ובמדעים. מענין המכתב שכתב אז בשנת תרנ"ט למורו ורבו זה שסלל לו נתיב החיים—

התחתן עם המשפחה החשובה. משפחת "טויביס" ובנה בית נאמן בירושלם.

סופר היה, סופר מצוין, בלשן, ומשורר בחד עליון. סוחר ממדרגה ראשונה. וכמו בספרות כן גם בעבודת המסחר הראה כשרון מיוחד.

חביב היה בעיני כל הכתות והמפלגות. ונערץ גם מאינם בני ברית שרים ורוזנים. כלם הוקירוהו והעריצוהו.

מיטב שעותיו הקדיש לעבודה הספרותית. ואספם אחר כך לקובץ אחד, הידוע בשם "מגילת קדם לאסף הלוי איש ירושלים". בסוף ימיו עמד המנוח להוציא עוד קובץ שירים. שכבר הכינם לדפוס. המנוח היה נדבן גדול, נדב לקרנות הלאומיות, למוסדות של צדקה ובעיקר תמך בספרות ובעתונות העברית לכל זרמיה. כמו כן הרבה לתמוך באמנים ופאר את ביתו במיטב תמונותיהם. השאיר אחריו אשה ושתי בנות. בנות ציון מצוינורת.

הצָוָאָה

(השיר האחרון מספרו "מגילת-קדם")

וּנְטַעְתֶּם לִי דָקָל

אֶל תִּשְׂרַפּוּנִי וְאֶל תִּפְזְרוּ אֶת אִפְרִי

עַל שִׁבְעָה יָמִים :

וּשְׁבַע אֶל תִּטְבַּעוּנִי בְּנִבְכֵי הַמְצוּלָה

אֲחֵרֵי מוֹתִי :

קבר כרו לי כקבר אבותי מעולם.
קבר ארבע אמות.
וגועתי בלחש כגוע כל אדם
העובר מעולם לעולם
וירדתי דומם אל ביתי. בית אלהים.
ושכבתי עם אבותי ...
וחפרתם את קברי על הר גבוה ותלול.
נשקף מרומי ארץ.
על הר מרום הרים מול הר הבית קדמה.
יחד את אחי המתים:
ומצבת אבן מאבני ארצי וסלעה.
לא שיש ולא מרמר.
מצבת זכרון לבן ונכד ועמית.
על קברי תציבו:
ואילן תטעו לי. לא שטה וארוז וזית -
ונטעתם לי דקל:
ופרש הדקל עלי סכת שלומו
ושמרני ביום ובלילה
ונפלו מתמריו טפות הדבש עלי קברי.
נטפים מצלוחית אפרסמון.
ונשרו זמרגדים. אורות כוכבי וירחי ושמשי.
ונשרו מפּיפּוֹעַל על קברי:
והתבקעו גזרי התומר ושקעו בדיו
וחנו כדור למצבתי:
ועם שיחת דקלים, נאם חריות צמרתם
אישן לי שנתי ואחלום
חלום עולם לנפש תחת שמי ארצי.
וטעמתי טעם הנצח ...

בשנת תרפ"ד מתה עליו בתו המשכלת מרת רבקה דבורה
אחת מכנות ציון המצוינות. מנוחתה כבוד במרום הר הזתים.

זה נוסח מצבתה :

יקר בעיני ה' המותה לחסידיו

ש ד י

פתח שערי גן עדן
וקבל ברחמים את נשמת
הבתולה רבקה דבורה עליה השלום
הנאה והענגה בבנות ירושלים
שעלתה מרומים בדמי עלומיה
נולדה בציון ניסן תרס"ב
גועה באשכנו כ"א אב - תרפ"ד
ונגזזה בהר המשחה ג' תשרי תרפ"ה
הבת הבכירה לאלתר וגיטל לוין
ת נ צ ב " ה

א ד מ ת ק ד ש

ספרי על יפי ואצילות הטמונים בכך
ספרי על השבי אשר שבית מבין החיים
שישי כי בקרבך שכנה הקדושה והטהורה
עוד גאלי חי ואחרון על עפר יקום

מר זלטר לוין דל

אסף הלוי איש ירושלים

אסף הלוי ז"ל

ליום השלשים

הוא חי ערירי. בתוך בדידות קרה מקפאה. משולל נפש קרובה אשר תבין אותו אשר תעודדה ותנחמה. הוא הקריב את עצמו על מזבח חייו המשפחתיים המרים (אשר לא כאן המקום לפרטם). אשר רק ארבעת החרוזים הנפלאים של ביירון ממצים את כל עמקה של טרגית-חייו.

יכל הטרגדיות

ינגמרות במות

יכל הקומדיות

ינגמרות בחתונה

אך היתה עוד סבה לחייו המרים לא פחות חשובה מהראשונה הוא היה משורר ואיש האחריות. בו התרוצצו שתי נשמות אשר האחת נלחמה עם השניה. שאפה להכניע את מתנגדה. נשמת המשורר שבו. נשמת היוצר. אשר ראתה את תכלית חייה ביצירה שתכיל משהו נצחי. שיהיה לרכוש סים לדורות הבאים. ומצד שני הנשמה המסחרית זו אשר ראתה את תכליתה בחיי-שעה והוא נפל חלל למלחמת-איתנים זו של הנצחי והרגעי. של הים החולף.

נשמה זו עם שני ה-אני" שלה הוו את האדם הכפול והמזור. אסף הלוי איש ירושלים עם נשמת המשורר. ואלתר ליון יחלוץ האחריות בארץ עם נשמת הסוחר. כלפי חוץ לא ראו בו כי אם את ה"ביזנס-מן" את האדם השואף לאגר ממון. החס על כל פרוטה ופרוטה ויחד עם שנאת-ההמון אליו בכל-זאת העריצוהו על כשרוניתו המסחריים הגדולים. הוא היה בא-כח 6 חברות 3 צרפתיות ו-3 אמריקניות אשר את כלן פתח ונהל בהצלחה גדולה. אך במהותו הפנימית הוא היה משורר אשר ראה שירה בכל. הוא תמיד השמיע באזני כי

עבודת־האחריות זוהי שירה. כי יש צרך בחדוה פנימית. בשלוח נפשית. בכדי לחוש את הספוק שבעבודה.

התרוצצות זו שבנפשו. בין המשורר ואיש האחריות לא חדלה לרגע ועד כמה שהוא השתדל לדחותה אל תת־הכרתי. היא התפרצה תמיד ביתר תקף וביתר מרירות. הוא היה עצבני אך יחד עם זה בעל הומור יוצא מהכלל. חריף ועסצן שתי תופעות אלה היו תוצאה של התגברות מזויפת של הסוחר על המשורר. לפעמים באמצע עבודתו נכנס היה לחדרו ונסגר שם שעות רצופות ומתקתק על המכונה באכסמפלים אחדים את שיריו אשר כתב על פסות הנייר או על גבי קופסת־הסיגרות שנודמנו לידו.

הוא היה משורר הארץ. משורר האור והשמש ולארצו אשר אהב ולירושלים אשר חמד הקדיש את רב שיריו. ספרו אשר הופיע בהוצאה מהודרת לא זכה להערכה מלאה לא על מהות שירתו. על הליריקה שבה. ואף לא על עשר לשונו וצורות מבטא מגוונים אשר חדש. הוא האמין כי בכל זאת יגיע יום אשר יתפש את המקום הראוי לו. בשירו "למאמין" הוא אבטא משאת נפשו זו:

1. "ואתה בן־אדם פי תשאל

"מה אמונתך כי אדע?

"מהו חקקת על לוח

"העמוד הצבת לעדה?

2. "מאמין אני בן־אדם:

"עתיד ירומם עברי;

"עמי עם ספרו על ארצי

"מחר ישיבו הדרו!

התדע משפחתו ללקט את כל שיריו המפורזים. התוציא לאור את ספרו השני אשר הכין לדפוס ולא זכה לכך? הימצא האדם מבין מכריו אשר העריצוהו שיטפל בזה וישמר ל"מחר" את אשר יצר וימלא את צואתו זו?

משה אלחנתי

ירושלים, 27 לנובמבר, 1933.

לכבוד מר פנחס גרייבסקי, ירושלים.

אדון נכבד !

עוד כלנו חשים את סיוות המות, עוד הלב והמחשבה אינם חפצים להשלים עם העדרו הטרגי, עוד אנו משלים ארץ נפשנו ורוצים להאמין כי זה היה חלום אשר נתעורר ממנו במהרה והוא ישוב להיות בתוכנו. אך המציאות המרה באה ומטפחת על פנינו. הוא איננו ולא ישוב עוד. אין אנו מוצאים שלומים לאבדה הגדולה. אין בפינו נחומים ואין אנו מכשרים לשמוע תנחומים. רק מפעל אשר הציב לו מצבת-עד כתוך עמו וארצו אשר אהב הוא אשר ינחמנו.

אנו רוצים להאמין כי עבודתך זו תשמש רק התחלה, ומקבלים אותה כטפות תנחומים בכוס היגונים.

פקידיו אשר יזכרו לנצח יהיה בקרבנו.

מ. עזריאל

ד. פרשר

י. גאוני

מ. דיסקין

ה. שרירא

לכבוד מר פנחס בן-צבי גרייבסקי, ירושלים.

אדון מאד נכבד.

אבקשך לצרף את השורות האחדות אל צרור הפרחים הרוח-ניים שידידיו מניחים אותם על-ידיך על קברו הרענן של ידידי וקרובי מר אלתר לוין (אסף הלוי איש-ירושלים ז"ל) לזכרונו - זכרון בספר.

עד הצות לא וזה ידי מתוך ידיך-הן בשביל היום די-קיתי לראותך מחר שוב-והנה עוברים ימים ולא באת-געגועי פונים אחרי צעדיך-למה אחרת כה? לא תבוא יותר אף פעם לא...
לא הספקתי לשתות ממעינותיך-החיים שהובלתני בו.
בנית את גשר הברזל על תהום החיים. והנה התהום בלעה את חיידך...

אחת אדע: לא יבוא לי יותר האיש אשר אני מצפה אליו
ובני-אדם מגרון חנוק יזעקו זעקה אלמת.
רק כעת שומע אני מפין דברים-משוטטות עיני ברחובות
מחפשות דמותך מרחוק ומקרוב: לשוא...
זכור אזכור את המלים האחרונות שלך:
"ידידי, תשמור על עצמך תמיד, כי לא תאבד את כחך".
ושתי דמעות חמות וגדולות זולגות מעיניך היפות והאפלות-
ובלחיצת ידים נפרדנו... - פרדת נצח...

יצחק ורנר

ירושלים, ראש חודש כסליו תרצ"ד

בן חפץ

דמעה לידיך

ברטט אני נגש למלא את חובתי ולנבש בשורות אחדות
את רגש הכאב שתקף אותי לרגלי מיתתו של אלתר לויך.
זוהי לא גוזמא בנלית אם אומר! קשה לי לבטא באותיות מתות
את כל הצער החי וצורב בקרבי, את היגון המפרפר ומזועזע כל נימי
נשמתי בעמדי על יד סברו הרענן. אבל לשבת בשקט לא אוכל.
מצפוני מצליף ומצוה "קום ועשה". תקים זכר לאישיות גדולה.
ואני מנסה לחרות אי אלו מלים לתוך האבן הקרה
המתנוססת על גבי הנשמה היקרה של האדם אסף שנאסף לעמו.
בדיו של דמעות אני מעיז לשרטט אי אלו קוים מדיוקנתו של אותה
האישיות המקורית - מקורית בחייה ובמיתתה - שכנינו לה בשם
אלתר לויך.
בתור אדם שהיה לו המול והכבוד לעבוד במחיצתו בחדשים
האחרונים הרי זוהי לא רק זכותי כי אם גם חובתי.
הקו הבולט ביותר במהותו זהו שהיה "איש העבודה". "אדוני-
עבודה" זוהי היתה הסיסמא העקרית שלו. שהגשים אותה בעדו
ודרש אותה מאחרים. כל מרצו וכשרונותיו שישותף היתה ברוכה
וכרוכה בהם-הוא הקדיש לעבודה בלי דעת לאות.
ורק בתור איש העבודה הוא הספיק לאגד וללכד סייסא וספרא
בכפיפה אחת ובשניהם ליצור גדולות.

האומה העברית אבדה במיתתו את אחד מאישיה היותר חרוצים.
ירושלים ביחוד מבכה את אחד מטובי בניה אוהביה. לא רק
על יד שולחן הכתיבה הוא התעלס אתה כאהבים וראה בה את "קיר
חלמו עטופת הוד ודמי" אלא גם בעבודתו המסחרית היא רסקה אותו.
לא תל-אביב ההומיה. השוכבה. אלא דוקא ירושלים הסולידית היתה
מרכו מחשבותיו. בה הוא ראה עתיד כלכלי גדול.

באישיותו של המנוח נתגשמה סינטזיה נפלאה של ישן וחדש
הוא היה חניך "הדור הישן" בפנימיותו וסמל "המודרניות" בחיצוניותו.
"יהודי באהלו ואדם בצאתו". נשמח יהודי ועין הילנית המשרד היותר
פה בארץ ישראל נשא את שמו יופי היתה בכלל נקודת חולשתו
"לא. לא אחליף עשרי באלפיכ. עשרי יפי ארץ".

הוא היה מחונן בטבע של מנהל. של מפקד. ומי שהסתכל
באלתר ליון מטייל לו בחדר עבודתו מתעמק במחשבותיו ולפתע
אץ-רץ מחלס פקודותיו ימינה ושמאלה הרגיש והקשיב את סוד
תקופתו. מחומר שזוה סורצו אילי התעשייה והמסחר האוחזים את
רסן גורלנו בידיהם.

וגם בעולם הספרות התמזגו בקרבו הישן והחדש. היו לו
נהירין שבילי דרבינא ורב אשי כמו שהיה בקי בגיטו. שכספיר
וביאליק חבה יתרה היתה לו לשירת ימי הבינים. לר' יהודה הלוי.
המנוח היה בעל טבע אכספנטיבי שלא מצא את ספוקו בד'
אמותיו. המלה די היתה חסרה באוצר לשונו. מנוחה היתה מזורה
לריחו. הוא היה אופטימיסטין בחסד עליון שהבין לפתח את רוח
החיים לנשמת זולתו. "אל יאוש" היתה תמיד שגורה בפיו. ולכן הכאב
חזק פי שבעתים שדוקא היאוש והפסימיזמוס שדרו אותו מאתנו.
אותו שתמיד צעד צעדי ענק לקראת מעצורים יותר גדולים
בחייו לא הבין להתגבר על מכשולים פעוטים שהשטן שם לו בדרך.
ירושלים מסרה פקדון רב ערך להר הזתים. הרבה היה יכול עוד
לפעול וליצור בקרבנו.

ואתו אסף הכהן שכהן באחריות בהיכל השירה ובשירה בשדה
האחריות איננו עוד דומם אני עומד על יד קברו. כי לא ברעש אלא
בדומיה אלמת מתבטאת המחאה הכבירה. שבכחה לפוצץ עולמות
ויוצריהם.

לכבוד מר פ. גראיבסקי ירושלים.

אדוני הנכבד !

לו זכיתי לכך וזעקתי המרה המתפרצת מגרוני. בכתבי את הטורים הללו. היתה מגיעה למרומי השמים או הרי שאגה של פלצות ותלונה היתה נשמעת לפני כסא הכבוד על הכאב והצער שנגרם לי בהלקח ממני ידידי אלתר לויין בעצם יצירתו המשגשגת.

ובידי המלה "ידידי" זוהי לא פרזה כעלמא אלא הבטוי האמתי של אותו היחס הנפשי. הבלתי אמצעי שקשר אותי עם המנוח במשך השנים האחרונות.

עדים המה אותם הימים והלילות שהיינו מבלים יחדיו ומשוחחים ארוכות על דא ועל הא עד כמה אינטימי וידידותי היה יכול להיות האדם הזה וכמדה המיוחדת רק לו

עד חצות ולפרקים עד עלות השחר היה קולו מצלצל בשפה עסיסית ומעודדת על ימים עברו. דאגותיו בהוה. ותכניותיו לעתיד תכניות בעלות מעוף לוינאי.

הזמן המבדיל אותנו מיום פטירתו. הקשר האנטימי ששרר בינינו מקשה עלי להצריך אותו כהוגן. ולפרט אנו כל מעלותיו בעד זה חסרה לי הריססנציה. והרי הוא עוד כמו חי נצב לנגד עיני עם קלסתר פניו המחייכים ברצינות חודרת וד קרת

כולם הכירו את אלתר לויין המשורר של קרית הזהב. כולם העריצו בו את הסוחר שבמאמציו ובכשרונותיו הוא נטע ופתח את ענף הבטוח בקרקע המולדת. אבל מעטים מאד הכירו את ה"רע ואח" שחיו בקרבו. רעז היה קו מרכזי בתכונתו. למרות זה או מפני זה שעמוק בקרבו הוא הרגיש את עצמו שכול בחייו הפרטים וביחוד בזמן דאחרון.

בטוחני שיבוא יום ומהלך חייו וחידת מיתתו ישמשו חומר לדרמה מזעזעת שאנחנו מכיריו ומעריציו היינו עדים לה.

בהתאבקות הנצחית בין החיים והמות האחרון נחל עוד נצחון

כביר.

חבל על דאבדין ולא משתכחין.

יהי זכרו ברוך לעולם ועד.

שאול פריד